ONDOKUZMAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SAMSUN ARALIK — 1988 SAYI : 3

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

Sahibi :
Eğitim Fakültesi Adına
Dekan

Prof. Dr. Bayram KODAMAN

* * *

Sorumlu Müdür :

Prof. Dr. Ahmet NİŞANCI

Yazı İşleri Müdürü :

Doç. Dr. Celâl TARAKÇI

* * *

Yayın Kurulu :

Prof. Dr. Bilâl DİNDAR

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZBALCI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÜNAL

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇOLAK

ARALIK — 1988
S A M S U N

ESER MATBAASI
☎ 16004 - 26052 • Samsun

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

Prof. Dr. Bayram KODAMAN
Vakfın Sosyal Yönü 1

Prof. Dr. Bilâl DİNDAR
J. — P. Sartre Felsefesinde Tanrı-Tanımazlık Kavramı 5

Doç. Dr. Kemalettin YİĞİTER
Günümüzde Yabancı Dil Öğretimi 11

Doç. Dr. Hasan KÂTİPOĞLU
Malebranche'ın Okkazyonalizm'inde Ahlâk Meselesi 15

Yrd. Doç. Dr. Kemâl GÖDE
Dünden Bugüne Türkler'de Meclis Hayatı 51

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir YUVALI
Yakındoğu Tarihi Üzerindeki Moğol Tesirleri (XIII. yüzyıl) ... 63

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZBALCI
Hayatının ve Sanatının Ana Çizgileriyle Refik Hâlid KARAY 75

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÜNAL
XVII. Yüzyılın Başlarında Harput Mukataatına Ait Bir İcmal Muhasebe Defteri 93

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇOLAK
Theodor Storm'mun «Kıratlı» İsimli Hikâyesinde Mekan Yapısı ve Sembolik Fonksiyonu 109

Yrd. Doç. Dr. Reşide KABADAYI
Bilim, Özellikleri ve Eğitimbilim 119

Dr. Rifat ÖZDEMİR
Çeşitli Osmanlı Kanunnâmelerinin Mukayesesi ve Uygulanması Üzerine Bazı Bilgiler 125

Sayfa

Arş. Gör. Rıdvan CANIM
Pendnâmeler ve Türk Edebiyatında Benzer Nitelikli Öğüt Kitapları 153

Uz. Çağatay GÜVEN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Anlayışları Üzerine Bir Araştırma 161

Öğr. Gör. Ali BOĞA
Sanat Eğitiminde Değerlendirme 171

Öğr. Gör. Abdullah SAYDAM
Milliyetler Problemi ve Sovyet İdeolojisi 177

H. De CORTANZE (Çev.: Prof. Dr. Bayram KODAMAN
Okt. Muzaffer DURMUŞ)
Samsun Raporu (Belge, 1898), Konfeksiyon Elbiseler (Hazır Giyim) 185

Prof. Dr. Halil İNALCIK (Çev.: Arş. Gör. Oktay ÖZEL)
Tarihi Perspektif İçinde Arab-Türk İlişkileri (1260-1914) 205

Prof. Dr. Halil İNALCIK (Çev.: Arş. Gör. Fahri UNAN)
Fâtih Sultan Mehmed Tarafından İstanbul'un Yeniden İnşaası 215

Leon T. DICKINSON (Çev.: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZBALCI
Arş. Gör. Yavuz DEMİR)
Edebî İncelemenin Husûsiyetleri 227

Abbas HAMDANİ (Çev.: Mehmet SEYİTDANLIOĞLU)
Yeni Hindistan Yolu ve Amerika'nın Keşfine Osmanlıların Cevabı 239

Saide HATUN (Çev.: Öğr. Gör. Sıddık YÜKSEL)
Şah Veliyyullah'ın Toplum Felsefesi (Kısa Bir Değerlendirme) 253

KİTABİYYAT

Yrd. Doç. Dr. Zeynelâbidin MAKAS
Bir Kitaptan Birkaç Satır 267

Dr. Sabahattin KÜÇÜK
Latifî Tezkiresinin Çorum Nüshası 279

XVII. YÜZYILIN BAŞLARINDA HARPUT MUKATAATINA AİT BİR İCMAL MUHASEBE DEFTERİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÜNAL*

Mukataa, genel olarak, geliri kimseye dirlik olarak verilmeyip, doğrudan devlet hazinesine alınan vergi ve gelir kaynaklarına denmektedir. Timar sisteminin uygulandığı yerlerde, hükümet, madenler, ziraat işletmeleri ve gümrük gelirleri gibi gelir kaynaklarını dirlik olarak tevcih etmeyip, **mukataa** adı altında merkez hazinesine almaktadır(1). Bunlara mukataanın çeşidine göre, **ihtisab mukataası, cizye mukataası, boyahane mukataası, gümrük mukataası**... vs. gibi adlar verilmektedir. Öte yandan **mukataa** tabiri, belirli bir sancaktaki merkeze alınan bütün vergi ve gelir kaynakları ifade etmek için de kullanılmaktadır. Meselâ bu yazımızda inceleyeceğimiz vesikalarda Harput Sancağı'ndaki merkeze ayrılan gelirlerin tamamına **Harput mukataası veya mukataât-ı Harput** (Harput mukataaları) denilmektedir. Bu durumda **mukataa** deyimi ile bir sancakta bulunan bütün mukataalar kastedilmiş olmaktadır.

Öte yandan **mukataa** bir işletme biçimidir. İşletme işi iki yolla olmaktadır: **Mukataa'**ya **iltizam'**a verilmekte, ya da bir devlet memuru tarafından işletilmektedir. İltizama verme **müzayede** ile oluyordu. **Mukataa,** başşehirde veya ilgili kadılıkta müzayedeye konuluyor, devlet hazinesine en yüksek parayı vermeyi teklif ve taahhüd eden kişi iltizamı alıyordu. En yüksek parayı teklif etmenin yanında hazineye yatırılacak peşin miktarı da müzayede işleminde önemli rol oynuyordu. Peşin miktarının fazla oluşu tercih sebebi idi. Çünkü mukataanın iltizama verilmesindeki en büyük âmil, hazineye bir an önce nakit para girişini sağlamaktı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

(1) Mustafa Akdağ, **Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi,** II, İstanbul 1977, s. 294, 334 vd.

Mukataayı iltizama alan kişiye **mültezim** denirdi. İltizam müddeti 3 yıl idi. Şayet muzâyededе mukataayı iltizama alan çıkmazsa bu takdirde devlet, mukataa gelirinin toplanmasını **ulûfelü** bir memura havale ederdi. Bu tür mukataalar **«ber-vech-i emânet»** idare olunurdu. Bu arada mukataa tekrar iltizama verilecek olursa, emanet ile idare olunduğu son yılın hâsılı (geliri) müzayede esnasında en düşük gelir kabul edilirdi. Çok defa emanette iken mukataayı iltizama alanlar bu **ulûfelü** memurlar olurlardı(2). Öte yandan ilitizam işini yürütenler veya mukataayı yeni iltizam edenler sonraki üç yılın iltizamını da aynı şartlarla almak isterlerdi. O andaki mâlî ve siyasî vaziyete göre devlet, iltizamı aynı şartlarla verebileceği gibi hazineye gereken peşin miktarının arttırılmasını da isteyebilirdi(3).

Diğer taraftan mukataayı **«ber-vech-i emânet»** yürüten ve kendisine **emin** denilen kişiler de devlet hazinesine her yıl için belli bir meblağ ödemek zorunda oldukları gibi, bir miktar peşin de yatırmakla yükümlüydüler.

Bir sancağın mukataalarını iltizama alan veya emanet suretiyle işleten kişiler de mukataaları meydana getiren her bir mukataayı mahallindeki kadılıkta müzayedeye çıkararak iltizama verirlerdi. Bu müzayede sonunda mukataaları iltizama alan kişilere ise kadı tarafından bir **tezkere** verilirdi(4). Söz konusu tezkerede bu kişilerin mukataayı hangi şartlarla aldıkları ve ne suretle ödemede bulunacakları etraflıca kaydedilmektedir.

---

(2) Halil Sahillioğlu, «Bir Mültezim Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Darphane Mukataaları», **İ.Ü. İktisadi Fakültesi Mecmuası**, XXIII/ 1-2, (1962), s. 147; ayrıca M. Akdağ, **aynı eser**, s. 347.

(3) **«Sebeb-i tahrîr-i kalem ve mûcib-i tastîr-i hurûf oldur ki, mukataa-yı hassadan Harputh aslarının atîk ve cedîdi ...Harput sâkinlerinden dergâh-ı âlî kullarından Hüseyin Bey uhdesinde ve iltizamında olub lâkin senesi temâm ve müddet-i iltizâmı âhir olmakla hâliyâ dergâh-ı âlî sipahilerinden kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Seyyid Mustafa Ağa zîde mecdühu divâna gelüp arz-ı hâl sunup Harput mukataası sene-i sâbık üzere bana virilürse kabûl iderim diyü tâlib ve ragıb olduğu ecilden... Diyârbekir hazinesine dört bin riyâlî guruş ber-vech-i peşin virmek şartı ile mûmâileyh Mustafa Ağa'ya virilmesi lâzım gelmeğin...»**, Harput Şer'iyye Sicili, No. 384, s. 234, h. 1

(4) **«Vech-i tahrîr-i tezkere budur ki, nefs-i şehirde vâki» olan boyahâne ve ihtisâb işbu mâh-ı Cemaziyel-evvel'in gurresinden sene-i kâmile varıncaya dek işbu hâfız-ı temessük Esseyyid Bekir Çelebi'ye beher aylığı yetmiş guruşa ber-vec-i ihtisâb iltizama virilüp mâh ve mâh edâ itmek kavliyle mezkûr boyahane ve ihtisabı kabûl idüp eğer bir kimesne ziyâde iderse virilmeyüp bu minvâl üzere Esseyyid Bekir Çelebi'ye virilmeğin zabt-u tasarruf içün yedine tezkere virildi. Tahriren fî evâil-i şehr-i Cemaziyyel-evvel sene 1042, Kâim-i makâm-ı livâ-i Harput». Harput Şer'iyye Sicili** No : 386, s. 429, h.1.

Bir sancağa ait mukataalar sadece bir kısım **cizye, tamga, bâc**([5]) gibi vergi kaynakları ve **tabakhane, şemhane** (mumhane) ve **boyahane**([6]) gibi işletmelerden meydana gelmemektedir. Mukataaya, o sancaktaki padişah hasları (havâss-ı hümâyûn) olarak ayrılmış bulunan köyler de dahildir. **Havâss-ı Hümâyûn Eminleri,** bu köylerin vergilerini de toplamak hakkına sahiptirler. Ancak uygulamada **mukataa emini,** padişah haslarına dahil köylerin vergilerini de iltizama verebilmektedir([7]).

Bir sancağa ait mukataayı iltizama alan mültezim, peşinatı hazineye yatırdıktan sonra, mukataa gelirlerinin tahsiline girişir. İltizam müddeti bitiminde, eyalet defterdarı önünde yapılan muhasebe sonunda, peşinattan sonra hazineye borçlu olduğu meblağı da ödeyerek hesabı kapatır. Öte yandan mukataayı emanet suretiyle yürüten de hazineye belirli bir peşini ödemek zorundadır.

Bu arada devlet, çeşitli giderleri için, **emin** olan kişilerden mukataa gelirine mahsuben, zaman zaman para isteyebilir. Bunun için iltizam veya emanet süresinin dolmasını beklemesi gerekmez. Emin veya mültezim olan kişiler, padişah, veziriâzam ve beylerbeyi gibi idarecilerin emri üzerine çeşitli yerlere ödemelerde bulunurlar. Bu gibi perakende ödemeler karşılığında kime, ne zaman ve ne miktar ödemede bulunduklarını belirtir bir makbuz alırlar. Bu makbuzlar, iltizam müddeti sonunda eyalet defterdarı huzurunda yapılan hesaplaşma (hîn-i muhasebe) sırasında ibraz edilerek, makbuzda kayıtlı miktar borçtan düşülür. Yapılan işlemler bir kesin hesap bilançosu haline getirilerek defter şeklinde tanzim edilir. Defterin en üst sayfasına bir **telhis** eklenerek durum padişaha arz edilir. Telhiste([8]) mesele özetle anlatılarak, mukataayı yürütenin yaptığı ödemeler ve kalan borcu hakkında bilgi verilir.

---

(5) **«Vech-i tahrîr-i tezkere budur ki, işbu Harput haslarına tâbi olan bâc-ı übûr ve tamga-yı siyah hâfız-ı temessük Hüseyin Çelebi ve Hüseyin Çelebi b. Kara Bekir ve Mehmed Çelebi b. Kapucuzâde'ye ber-vech-i iştirâk 1250 guruşa iltizama virilüp...», Harput Şeri'yye Sicili** No : 384, s. 78, h.2.

(6) Bkz. 1 nolu dipnot.

(7) **«... 1077 senesine mahsûb olmak üzere Harput mukataası emini olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed Ağa zîde kadrehu divân-ı Amid'e arz-ı hâl sunup mûmâileyhden ba'zı kimesneler ba'zı karyeleri iltizam idüp ve deruhde eyledükleri malları taleb eyledükde virmekde ta'allül eyledüklerin bildirüb şer'le tahsîl itdirilüb inâd ve muhâlefet olunmamak bâbında buyruldu iltimas itmeğin tahrîr olunub...», Harput Şer'iyye Sicili** No : 278, s. 81, h.2.

(8) Telhisler ve önemi için bkz. Cengiz Orhonlu, **Osmanlı Tarihine Ait Belgeler : Telhîsler (1597-1607)**, İstanbul 1970.

İşte bu yazımızda ele alacağımız İcmâl Muhasebe Defteri de böyle bir işlemin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Konuya girmeden önce İcmâl Muhasebe Defterleri hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

İcmâl Muhasebe Defterleri veya Muhasebe Defterleri Başkanlık Arşivi'ndeki vesikaların mühim bir gurbunu oluşturmaktadır. İktisadî ve mâlî tarihimizin ortaya konmasında faydalanılacak en müşahhas veriler bu defterlerde bulunmaktadır. Muhasebe Defterleri, imparatorluğa veya eyaletlerine şamil Bütçe Defterlerine benzerler. Osmanlı bütçeleri ise modern anlamda bir bütçe özelliği taşımazlar. Bunlar, bugünkü anlamda istikbale matuf gelir ve harcamaların nasıl ve ne şekilde yapılması gerektiğini gösteren bir plan olmaktan çok hazinenin masraf ve gelirlerinin muhasebesinin özetidir. Bundan dolayı modern bütçeden çok, kesin hesap kanununa benzerler(9). İcmâl Muhasebe Defterleri de tıpkı Bütçe Defterleri gibi, belirli bir döneme ait gelir-gider hesap özetlerinin yer aldığı bir dönem sonu kesin hesap bilançosu gibidir. Bu defterlerde harcamalar ve ödemeler, bitmiş olan sene içerisinde tutulan defter ve makbuzlardan özetlenerek hazırlanmıştır.

Elimizde bulunan İcmâl Muhasebe Defteri 19 Mayıs 1605 (gurre-i Muharrem 1014) - 8 Mart 1609 (gayet-i Zilhicce 1017) tarihleri arasını ihtiva eden Harput Sancağı mukataatına ait bir defterdir. Başbakanlık Arşivi'nde Maliyeden Müdevver Defterler tasnifinde 7287 numarada kayıtlıdır. Tamamı 11 sayfa olan defter 15,5x42 cm. ebadındadır. Ancak defter 6. sayfadan başlamaktadır. Defterin orta sayfasında Erzurum kalesi muhafızlarının mevaciblerinin ödenmesine dair Harput Sancakbeyi ve aynı zamanda mukataa emini olan **İbrahim Bey'e** hitaben yazılmış bir fermân bulunmaktadır. Fermanın arkasına (zahrına) bazı hesap işlemleri kaydedilmiştir. 7. sayfada güzel bir nesihle yazılmış bir telhis yer almaktadır. Defterin diğer sayfaları siyakatla yazılmıştır. Rakamlar da çok defa divan rakamlarıdır. Ancak bazı yerlerde divan rakamlarının altına normal rakamlarla karşılıkları da yazılmıştır. Defterin birçok yerinde hesapların kontrol edildiğini belirten **sah** işareti bulunduğu gibi, bazı sayfalarda defterdârın pençeye benzer imzası da bulunmaktadır.

Defterin İncelenmesi

Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız İcmâl Muhasebe Defterinin 7. sayfasındaki telhise göre, bir süre önce (bundan akdem) Harput Sancakbeyi olan **İbrahim Bey,** Harput mukataatına 19 Mayıs 1605 (gurre-i Muhar-

(9) Halil Sahillioğlu, «Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ın İlk Yılı Bütçesi», **Belgeler,** IV/7-8, (1967), s. 1-2.

rem 1014)'den 8 Mart 1609 (gayet Zilhicce 1017)'a kadar dört sene müddetle **«emin ve nâzır»** olmuştur. **İbrahim Bey,** her yıl için 24.000 guruş olmak üzere toplam 96.000 guruşu hazineye yatırmak üzere taahhüdde bulunmuştur. Yine telhise göre **İbrahim Bey**'in eminliği sırasında yaptığı ödemeler aşağıdaki gibidir :

— Diyarbekir hazinesine yatırılan[10]	:	32.000 guruş
— Serdâr-ı sâbık **Sinan Paşa**[11] zamanında sefer-i hümâyun hazinesine yatırılan	:	1.124.683 akça
— Serdar-ı sâbık merhum vezir-i âzam **Murâd Paşa**[12] zamanında Haleb'de yatırılan	:	393.316 akça
— Evâmir-i şerîfe ile Erzurum kalesi merdan ve azeblerinin mevacibleri için	:	1.468.320 akça
— Evamir-i şerife ile bazı ihracata yatırılan	:	1.159.240 akça
TOPLAM		**4.145.559 akça**
Kalan borç		934.440 akça
Guruş olarak		11.680,5 guruş[13]

Hesaplamada guruş 80 akça olarak alınmıştır. Ancak telhiste, **İbrahim Bey**'in kalan borcu olan 934.440 akçanın 11.800 guruş ettiği belirtilmektedir ki, buna göre 1 guruş 79,189831 akça olmaktadır. Bu durumda hesaplamada hatta yapıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü **İbrahim Bey**'in çeşitli tarihlerde ödediği 4.145.559 akça 51.819,5 guruş tutmaktadır. Buna Diyârbekir hazinesine yatırdığı 32.500 guruş ilave edilirse 84.319,5 guruş olur. Toplam borcu olan 96.000 guruştan çıkarılırsa geriye 11.680,5 guruş kalır ki, bu da guruşun 80 akça üzerinden hesap edildiğini ortaya koyar. Nitekim defterin birçok yerinde guruşun 80 akça üzerinden hesap edildiği görülmektedir. Meselâ 6. sayfada **İbrahim Bey**'in her yıl ödemek zorunda olduğu 24.000 gu-

---

(10) Karşılığında Diyarbekir defterdarı **Osman Efendi**'den tezkere alınmış, bkz. Ekler (MM 7287, s. 8).

(11) **Cigala-zâde Sinan Paşa.** Nitekim defterin 10. sayfasında **«derzamân-ı merhûm Cigala-zâde** serdâr-ı sâbık...» kaydı bunu göstermektedir. 5 Şubat 1604 (4 Ramazan 1013)'te Safevîler'e karşı **Şark Serdârlığı**'na tayin olunan **Sinan Paşa,** Safevîler karşısında beceriksizliği yüzünden mağlub olarak önce Van'a çekilmiş, daha sonra Diyarbekir'e gelmiş ve 2 Aralık 1605 (21 Recep 1014)'te burada ölmüştür. Bkz. İsmail H. Danişmend, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi,** III, İstanbul 1972, s. 232-233, 236, 245.

(12) **Kuyucu Murad Paşa.** 15 Haziran 1607 (19 Safer 1016)'de Celâliler üzerine serdâr olan vezir-i âzam **Murad Paşa** Celâliler'i ve **Canpulatoğlu Ali Paşa** isyanını bastırdıktan sonra 9 Kasım 1607 (19 Recep 1016)'de Halep'e gelmiştir. Bkz. İ.H. Danişmend, **aynı eser,** III, s. 249-250.

(13) Telhise göre 11.800 guruş.

ruş 1.920.000 akça tuttuğu görülmektedir. Aslında **İbrahim Bey**'in yaptığı ödemelerin toplamı 84.319,487 akça tutmaktadır. Yine aynı sayfadaki kayıda göre **İbrahim Bey**'in kalan borcu 934.441 akça kabul edilerek aradaki 0.13 akçalık fark kapatılmıştır.

Defterin 6. sayfasında **İbrahim Bey**'in 1014 yılına ait olarak yaptığı ödemelerle ilgili hesaplar yer almaktadır. Buna göre 1 yıl için 24.000 guruş (1.920.000 akça) ödemek zorunda olan **İbrahim Bey,** muhtelif tarihlerde hazineye toplam 1.108.466 akça yatırmıştır. Geriye 811.534 akça borcu kalmıştır. Bu da 10.404 guruş tutmaktadır. Bu defa guruş 78 akça üzerinden hesap edilmiştir. Çünkü devlet para işlemlerini yürütürken hazine lehinde tasarrufta bulunarak altun ve guruşu daima 2 akça eksiğine kabul etmektedir. Sayfanın alt kısmında yer alan kayda nazaran **İbrahim Bey,** 15 Aralık 1604'te (1013 Recebinin 20. günü), yani emanet müddetinin başlamasından önce Diyârbekir hazinesine 2000 guruş peşin ödeme yapmıştır. **«Kanun-ı kadîm üzere»** sene sonunda bu meblağ borcuna mahsub olunduğunda (7 Mart 1606/27 Şevval 1014) **İbrahim Bey**'in borcunun 8.404 guruş kaldığı belirtilmektedir.

Defterin 8. sayfasındaki muhasebe icmâline göre 4 sene için 96.000 guruş borcu olduğu belirtilen **İbrahim Bey**'in yine çeşitli tarihlerde yapmış olduğu ödemeler kaydedilmiştir. Osmanlı muhasebe tekniğine göre 96.000 guruş yazıldıktan sonra **«vuzi'a-min-zâlik»** (bundan çıkarıldı) başlığı altında **İbrahim Bey**'in Diyarbekir hazinesine 32.000 guruş yatırdığı ve karşılığında Diyarbekir defterdarı **Osman Efendi**'den tezkere aldığı belirtilmiştir. **«El-bâkî»** (kalan) başlığı altında ise geriye kalan borcu olan 63.500 akça kaydedilmiş ve 5.080.000 akça tuttuğu **«minhâ»** (bundan) başlığı altında yazılmıştır. **«min-zâlike'l-bâkî»** başlığı altında **İbrahim Bey**'in yukarıda belirtildiği gibi, Serdâr **Sinan paşa** ve serdâr vezir-i âzam **Murad Paşa** zamanlarında ordu-yı hümuayûn hazinesine yatırdığı meblağlar ile **«teslimât-ı saire»** başlığı altında muhtelif tarihlerde ödediği meblağlar çıkarılarak geriye 834.441 akça kaldığı **«sahhü'l-bâkî»** başlığı altında kaydedilmiştir (Bkz. Ekler).

Öte yandan defterin 9. sayfasında **İbrahim Bey**'den ilk defa **«emin-i mültezim»** diye bahsedilmektedir. Bu deyim emanet üzere mukataayı işletenler için, emanet müddeti devam ederken mukataayı iltizama aldıkları takdirde kullanılmaktadır. Bu durumda **emin** olan kişi mukataayı götürü olarak almış oluyordu([14]). Buna göre **İbrahim Bey,** Harput mukataasını iltizama almış demektir. Nitekim aynı sayfada **«an gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1014 ilâ gayet-i Zi'l-hicce sene 1016 fî selâse sinîn»** kaydına nazaran iltizam

---

(14) Akdağ, **aynı eser,** s. 347.

müddetinin üç yılı kapsadığı görülmektedir. Fakat her nedense bu sayfaya başkaca bir şey yazılmayarak 10. sayfaya geçilmiştir. Burada Harput mukataasını 3 yıllığına **deruhde** eden **İbrahim Bey**'in **«şart-ı iltizâm»ı** mûcibince 3 yıl için 72.000 guruş yani 5.760.000 akça ödeyeceği belirtilmiştir. Halbuki yukarıda bahsedilen telhiste ve 8. sayfada **İbrahim Bey**'in 1014 ilâ 1017 yıllarında 4 yıl için **«emin ve nâzır»** olduğu belirtilmektedir. Burada ise sadece 1014 Muharremi'nden 1016 Zilhiccesi'ne kadar olan süreden bahsedilmektedir. Öte yandan 1014, 1015 ve 1016 tarihlerinde **İbrahim Bey**'in yaptığı çeşitli ödemeleri gösteren kayıtlar yer aldığı halde 1017 yılında ödeme yapıldığına dair herhangi bir kayda rastlanmmaktadır.

Defterin 11. sayfasında **«el-mevâcibât»** başlığı altında **İbrahim Bey**'in Harput ve Erzurum kalelerinin **«merdân ve azeban»** ının mevâcibleri için yaptığı muhtelif ödemeler kaydedilmiştir. Buna göre toplam 737.679 akça ödendiği görülmektedir. Yine aynı sayfada **«teslimât-ı sâire»** başlığı altında Erzurum kalesi anbarına alınan buğday, hassa develer ve çeşitli mühimmat giderleri için yapılan harcamalar kaydedilmiştir.

Diğer taraftan defterin ortasında yer alan ve **İbrahim Bey**'e hitaben yazılmış olan fermanda([15]) ise Erzurum kalesi müstahfızları kethüdası olan **Abdullah**'ın ordu-yı hümâyûna gelip arzuhal sunduğu belirtilerek, çeşitli sebeplerle ödenememiş olan 418 nefer mustahfızın 11 **kıst** (taksit)([16]) tutan **«mevâcibler»**inin **İbrahim Bey**'in zimmetinde kalan 1015 ve 1016 senelerine ait **«bâkî»** den verilmesi emredilmektedir.

Her bir kıstı 1300 guruşdan 14.300 guruş tutan Erzurum kalesi müstahfızlarının toplam mevaciblerinden 362,5 guruşu **Abdullah Kethüda**'ya 26 Nisan 1608 (10 Muharrem 1017)'de **«harclık tarîkiyle»** teslim olunmuştur. Geri kalan 13.937,5 guruşun **İbrahim Bey** tarafından ödenerek karşılığında fermanın arkasına (zahrına) **hüccet** yazdırılması buyurulmaktadır. Bu hüccetler, **«hîn-i muhasebede»,** yani dönem sonu hesap işlemleri görülürken ibraz edilecektir.

Fermânda belirtildiği şekilde **İbrahim Bey** 13.937,5 guruşu ödemiştir. Bunu fermânın arkasındaki kayıtlardan öğreniyoruz. Burada kimlere hangi miktarlarda ödeme yapıldığı da kaydedilmiştir.

Defterdeki son kayıtlardan **İbrahim Bey**'in 3 yıllık eminlik müddeti sonunda toplam 4.525.048 akça ödemede bulunduğu geriye 1.234.052 akça

---

(15) Ferman evâsıt-ı Muharrem 1017 tarihini taşıdığına göre **Kuyucu Murad Paşa**'nın Haleb'de bulunduğu sırada yazılmış olması lâzım. Bkz. İ.H. Danişmend, **aynı eser, III**, s. 250.

(16) 3 aylık ulufeye 1 kıst denmektedir. **Bkz. Ekler, ferman sureti.**

«**bâkî**» kaldığı, bundan 1.115.360 akça tutan Erzurum kalesi müstahfızlarının mevacibleri düşülünce 118.662 akça borcu kaldığı görülmektedir. Bu rakamlar 1014 yılı başından 1016 yılı sonuna kadar olan dönem için geçerlidir. Telhiste **İbrahim Bey**'in 4 yıllık emaneti sonunda 934.441 akça borcu kaldığı belirtildiğine göre, bunun 815.779 akçası 1017 yılına ait olmalıdır. Her nedense defterde 1017 yılına ait hesaplamalar yer almamaktadır. Gerçi defterin 8. sayfasında 4 yıllık süre esas alınarak hesaplamada bulunulmuştur. Fakat 1014-1016 yılları arasında olduğu gibi ödemeler ve tevdiatla ilgili teferruatlı bilgi ve tarihe rastlanmamaktadır. Belki de 1017 yılına ait hesaplamalar başka bir yere kaydedilmiş olabilir. Çünkü elimizdeki defterin hangi tarihte düzenlenmiş olduğunu, yani **İbrahim Bey**'in muhasebesinin ne zaman görüldüğünü bilemiyoruz. Defterde bunu açıklığa kavuşturan bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak telhiste **Kuyucu Murad Paşa**'dan merhum diye sözedildiğine bakılırsa bu tarih 5 Ağustos 1611'den sonra olmalıdır(17).

Öte yandan 2 Eylül 1610 (13 C.âhir 1019) tarihli **Kuyucu Murad Paşa**'nın şark serdarlığı sırasında tutulmuş olan Ahkam Defterindeki bir hüküm kaydına göre, bu tarihe kadar **İbrahim Bey**'in muhasebesi görülmemiştir(18). Sözkonusu hüküm bu sırada Diyarbekir Beylerbeyisi olan **Nasuh Paşa**'ya yazılmıştır. **Nasuh Paşa, «zimmetinde mal-ı mîrî vardır»** diyerek **İbrahim Bey**'in çiftlikleri ve oğullarının zeameti mahsullerine müdahale etmiştir(19).

Bunun üzerine **İbrahim Bey,** henüz hesabı kapatmadığını, muhasebesinin vezir-i âzam **Murad Paşa**'nın verdiği berat mûcibince ordu-yı hümûyunda görüldükten sonra **«kat'-ı alaka»** edeceğini belirterek çiftlikleri ve oğullarının zeameti mahsullerine müdahale olunmamasını rica etmiştir. Vezir-i âzam **Kuyucu Murad Paşa,** bu durumda **Nasuh Paşa**'ya **İbrahim Bey**'in çiftlikleri ve oğullarının zeameti mahsullerine dokunulmamasını emretmiştir.

Burada yayınladığımız İcmâl Muhasebe Defteri'nden mukataa olarak işletilen devlet gelirlerinin hazineye alınış biçimi konusunda verdiği bilgiler göz önüne alınarak Osmanlı İmparatorluğu'nda uygulanan vergi toplama düzeni ve devlet giderlerinin karşılanış şekli hususunda önemli bazı sonuçlar çıkarılabileceğini tahmin ediyoruz. Ancak, belirli bir sancağa ait vergi geliri, bunların tahsili ve hazineye intikali konularında, tahrirlerin yapılmadığı XVII. yüzyılda, esaslı sonuçlara ulaşabilmek için, arşivlerimizde

---

(17) **Kuyucu Murad Paşa** bu tarihte Diyarbekir'de ölmüştür. Bkz. Danişmend, **aynı eser,** s. 261.

(18) BA, **MM** 3260, s. 103.

(19) Bu sırada **İbrahim Bey,** Kırşehir Sancakbeyidir. (Bkz. MM 3260, aynı yer). Onun ne zaman bu göreve tayin edildiğini belirleyemiyoruz. Ancak bunun henüz Harput mukataası ile ilgisi kesilmeden olduğu anlaşılmaktadır.

bulunan diğer vesikaların da sabırla taranması ve müteselsil ve müteferrik birçok belgenin incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü teorik olarak, mahiyeti bilinen birçok hususun, uygulamada, siyasi ve sosyal şartların ortaya çıkardığı zaruretler yüzünden çok farklı surette tezahür ettiği konuyla uğraşanlarca bilinmektedir.

EKLER

BA, MM 7287, s. 6

Der-zamân-ı İbrahîm Bey mîr-livâ-yı Harpurt 'an kıst-ı Mukâta'ât ve maktû'ât ve âdet-i ağnam ve cizye-i gebrân-ı vilâyet-i mezbûre 'an gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1014 ilâ sene-i kâmile.

Fî sene-i kâmile,
'an guruş-ı tam 24.000 aded bi-hesâb : 1.920.000 (akça).

Minhâ
Teslim-i be hızâne-i ordu-yı hümâyûn bi'd-defa'ât ..... 1.108.466 (akça)
Nakd fî 16 Zi'l-hicce sene 1013 'an yed-i 'Ali Subaşı
merdum-ı Ca'fer sikke-i hasene 2.000
bi-hesâb ..... 236.000 (akça)
Nakd fî 21 Rebi'ü'l-âhir sene 1014 ..... 472.000 (akça)
sikke-i hasane 4.000
Nakd fî 22 şa'bân sene-i mezbûre ..... 78.666 (akça)
sikke-i hasene 666
guruş-ı tam aded 1
Nakd fî 3 Ramazâni'l-mübârek sene-i mezbûre ..... 8.000 (akça)
Nakd fî 2 Şevvâli'l-mükerrem sene-i mezbûre
sikke-i hasene 800
bi-hesâb ..... 94.400 (akça)
Nakd fî 3 Şevvâli'l-mükerrem sene-i mezbûre
sikke-i hasene 1.000
bi-hesâb ..... 118.000 (akça)
Nakd fî 22 Şevvâli'l-mükerrem sene-i mezbûre
guruş-ı tam aded 1.300
bi-hesâb ..... 101.400 (akça)
El-bâki ..... 811.534 (akça)
bi-hesâb guruş-ı tam aded fî 78 ..... 10.404

Zikr olunan teslimâtdan dâ'adâ sene 1013 Recebinin yirmi üçüncü günü iki bin guruş peşîn-dâhil-i hazîne olmuşdur. Kânun-ı kadîm üzere sene âhirinde deynine mahsûb olundukda sekiz bin dört yüz dört guruş bâkî kalur. Tahrîren fî 27 Şevvâli'l-mükerrem sene erbaa öşrin ve elf. (imza).

BA, MM 7287, s. 7

'Arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki,

sâbıkâ Harpurt Sancağı beyi olub Harpurt mukâta'âtına bundan akdem bin on dört Muharremi'l-harâmının gurresinden bin on yedi Zi'l-hiccesinin gâyetine gelince her sene yirmi dört bin guruş dâhil-i hazîne itmek üzere emîn ve nâzır olan İbrahim Bey kullarının dört senede doksan altı bin guruş maktu'u olub meblağ-ı mezbûrdan tevârih-i muhtelife ile Diyarbekir hazînesine otuz iki bin beş yüz guruş ve serdâr-ı sâbık Sinan Paşa zamânında sefer-i hümâyûn hazînesine on bir yük yirmi dört bin altı yüz seksen üç akça ve serdâr-ı sâbık merhûm vezir-i âzam Murâd Paşa zamânında Haleb'de üç yüz doksan üç bin üç yüz on altı akça teslîm idüb ve evâmir-i şerîfe ile Erzurum'un merdân ve 'azeblerinin mevâciblerine on dört yük altmış sekiz bin üç yüz yirmi akça virüb ve evâmir-i şerîfe ile ba'zı ihrâcâta on bir yük elli dokuz bin iki yüz kırk akça virüb bu takdîrce kıste'lyevm mûcebince dokuz yüz otuz dört bin dört yüz kırk akça bâkî lâzım gelür guruş hesâbı üzere on bir nin sekiz yüz guruş olur olbâbda emr-ü fermân sa' âdetlü sultanımındır.

BA, MM 7287, s. 8

İcmâl-i muhâsebe-i İbrâhim Bey mîr-livâ-i Harpurt ber-mûceb-i emr-i şerîf'an gurre-i Muharrem sene 1014 ilâ gâyet-i Zi'lhicce sene 1017.

Beher sene guruş : 24.000
Fî erba'a sinîn : 96.000

Vuzi'â-min-zâlik

Teslîm-i be-hızâne-i Diyârbekir ber-mûceb-i tezkere-i defterdâr-ı Diyârbekir ..... guruş : 32.500 Osman Efendi

El-bâki ..... guruş : 63.500

Minhâ ..... 5.080.000 (akça)

Min-zâlike'l-bâki ..... 4.145.559 (akça)

Teslîm-i be-hızâne-i ordu-yı hümâyûn derzamân-ı Sinan Paşa ..... 1.124.683 (akça)

Teslîm-i be-hızâne-i ordu-yı hümâyûn derzamân-ı Murâd Paşa serdâr ve Abdulbâki Paşa defterdâr ..... 393.316 (akça)

Teslîmât-ı sâire ..... 2.627.560 (akça)

Sahhu'l-bâki ..... 934.441 (akça)

BA, MM 7287, s. 9

İcmâl-i muhâsebe-i İbrâhim Bey mîr-livâ-i Harpurt sâbık emîn-i mülte-zîm-i mukâta'ât-ı Harpurt tâbi-i hazîne-i Diyârbekir 'an gurre-i Muharremi'l-harâm sene 1014 ilâ gâyet-i Zi'l-hicce sene 1016. fî selâse sinîn.

BA, MM 7287, s. 10

İcmâl-i muhâsebe-i mukâta'a-yı Harpurt der-uhde-i İbrahim Bey mîr-livâ-i Harpurt tâbi-i eyâlet-i Diyârbekir 'an gurre-i Muharrem sene 1014 ilâ gâyet-i Zi'l-hicce sene 1016.

Ber-mûceb-i şart-ı iltizâm fî selâse sinîn guruş	72.000	
bi-hesâb	5.760.000	(akça)
fî sene guruş	24.000	
bi-hesâb	1.920.000	(akça)
Vuzi'a-min-zâlik	4.525.048	(akça)

Et-teslîmât-ı be-hızâne-i ordu-yı hümâyûn bi'd-defaât bâ-tevârih-i muhtelife 'an akça-i peşîn 6.100
'an hızâne-i âmire fî 23 Receb sene 1013.

Der-zamân-ı merhûm Cigala-zâde serdâr-ı sâbık ber-mûceb-i sûret-i muhâsebe-i Tâhir Efendi bâ-tevârih-i **muhtelife.**

Nakd fî 16 Cemâziyel-âhir sene 1013'an yed-i Ali Subaşı merdum-ı Ca'fer sikke-i hasene	2.000	
bi-hesâb	236.000	(akça)
Nakd fî 21 Zi'lhicce sene 1014 sikke-i hasene	4.000	
bi-hesâb	472.000	(akça)
Nakd fî 22 Şa'bân sene 1014	78.666	(akça)
sikke-i hasene	666	
guruş-ı kâmile	1	
Nakd fî 3 Ramazân sene 1014	8.000	(akça)
Nakd fî 2 Şevvâl sene-i minhu sekke-i hasene	800	
bi-hesâb	94.400	(akça)
Nakd 3 Şevvâl sene 1014 sikke-i hasene	1.000	
bi-hesâb	118.000	(akça)
Nakd fî 22 Şevvâl sene 1014 guruş	1.300	
bi-hesâb	101.400	(akça)
	1.108.466	(akça)

Der-zamân-ı Abdül-bâkî Paşa defterdâr-ı ordu-yı hümâyûn

Nakd fî Zi'l-ka'de sene 1016	393.216	(akça)
sikke-i hasene	3.332	
Nakdiye	40	

Ber-mûceb-i sûret-i tahvilât-ı 'an hızâne-i ordu-yı hümâyûn.

Nakd fî 15 Zi'lhicce sene 1015	13.277	(akça)
Nakd fî 15 Zi'l-hicce sene 1014	2.920	(akça)
	16.197	(akça)

Teslîm-i be-hızâne-i Diyârbekir ber-mûceb-i sûret-i tahvilât :

Nakd fî 17 Zi'lhicce sene 1016 'an yed-i

İbrahim Bey	275.762	(akça)

Nakd fî 18 Zi'lhicce sene 1016 'an yed-i

Şeyh Emir merdüm-i müşârünileyh	69.859	(akça)

Nakd fî 29 Rebiül-âhir sene 1016'an yed-i

Mehmed Sarâf(?)	31.676	(akça)

Nakd fî 7 Cemüziye'l-âhir sene 1016 'an yed-i

Şeyh Emir merdüm-i Ca'fer	17.590	(akça)
Nakd fî 10 Cemâziye'l-âhir sene 1016	3.452	(akça)
Nakd fî 4 Ramazân sene 1016	234.000	(akça)
Nakd fî 4 Ramazân sene 1016	147.053	(akça)
Nakd fî 26 Cemâziye'l-evvel sene 1016	3.394	(akça)
Nakd fî 25 Cemâziye'l-âhir sene 1016	6.088	(akça)
Nakd fî 19 Zi'lhicce sene 1015	147.500	(akça)
Nakd fî 26 Cemâziye'l-evvel sene 1016	17.765	(akça)
	954.139	(akça)

El-mevâcibât-ı ber-mûceb-i tezâkir-i tevcihât-ı hızâne-i Diyârbekir ve gayrihu

Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı Harpurt	18.100 (akça)
Mevâcibi merdân ve 'azebân-ı Harpurt	18.100 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı Harpurt	18.100 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı Harpurt	17.995 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı kal'a-i Harpurt	17.995 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı kal'a-i Harpurt	18.100 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı kal'a-i Harpurt	17.995 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı kal'a-i Harpurt	16.862 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı Harpurt	18.100 (akça)
Mevâcib-i merdân ve 'azebân-ı kal'a-i Harpurt	21.558 (akça)
Mevâcib-i 'azebân-ı kal'a-i Harpurt ber mûceb-i sûreti emr-i şerîf ve bâ-tezkere-i Behrâm Ağa ve Hasan kethüdâ-i Ca'fer-i mezbûr guruş 2400, bi-hesâb	192.000 (akça)
Mevâcib-i duâguyân	6.894 (akça)
Mevâcib-i Ali Hasan 'an serâhîn-i hassa fî yevm 11 vâcib-i Masar sene 1014 ve Recep ve Masar sene 1015 ber-mûceb-i emr-i şerîf	2.920 (akça)
Mevâcib-i 'azebân-ı kal'a-i Erzurum ber-mûceb-i emr-i şerîf guruş 4.412 bi hesâb	352.960 (akça)
	737.310 (akça)

Teslîmât-ı sâire

Teslîm-i be-anbar-ı âmire-i kal'a-i Erzurum bâ-fermân-ı âlî ber-mûceb-i tezkere-i Yûsuf Efendi defterdâr-ı hazîne-i Erzurum kile-i İstanbulî fî 180 bi-hesâb	551.520 (akça)
Buğday mikdârı sahîhdir lâkin kıymeti içün sicil buyurulmuştur.	
Teslîm-i be-Kalender sârbân ve Veli ve Hamza 'an sârbânân-ı hassa berâyı bahâ-i rahthâ ve mevâcib ve harc-ı sâire ber-mûceb-i emr-i şerîf dâde fermûde	200.000 (akça)
Teslîm-i be-Süleymân kethüdâ-i silâhdârân berâ-yı mevâcib guruş 4.000 bi-hesâb	320.000 (akça)
Be-cihet-i guzât berâ-yı mühimmât-ı şütürân der-vakt-i nakl-i zahîre 'an Harpurt ilâ Erzurum ber-mûceb-i emr-i şerîf guzât-ı Ref' (?) guruş 1060 bi-hesâb	84.800 (akça)
El-bâkî	1.234.052 (akça)

Be-cihet-i teslîm-i 'azebân ve merdân-ı kal'a-i Erzurum ber-mûceb-i emr-i şerîf guruş 13.937,5
bi-hesâb ..... 1.115.360 (akça)
El-bâkî ..... 118.662 (akça)

BA, MM 7287, (Fermân)

Kıdvetü'l-ümerâ'il-kirâm 'umdetü'l-küberâ'il-fihâm zu'l-kadr ve'l-ihtirâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyetü'l-meliki'l-'allâm Harpurt Sancağı beyi İbrâhîm zîde 'izzehu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki, Erzurum kal'ası müstahfızları kethüdâsı olan 'Abdullah hâlâ ordu-yı hümâyûnuma gelüb 'arz-ı hâl sunub zikr olunan müstahfızlar üzerlerine edâsı lââzım olan hizmetlerin gereği gibi edâ idüp hıfz-u hırâsetde kusuûrları olmayub mevcûdlar olub müstahakk oldukları mevâcibleri bakâyâdan salınub ifnâ ile haklaşırlar iken re'âyâ ve berâyâ Celâlî ve eşkiyânın te'addîlerine tahammül idemeyüb perâkende ve perişân olmaları ile tahsîl olunamayub olunanlar dahi mevâciblerin ihâta eylememek ile on bir kıst mevâcibleri bâki kalduğu ecilden nafaka ve kisveleri tedârikine kâdir olmayub perâkende ve perişân olmağa yüz tutmuşlardır şöyle ki min-ba'd müstahakk oldukları mevâcibleri nakidden virilürse her bir mevâcib müstahakk oldukları üç bin guruş alınmayub ifnâ ve havâlât mâbeynlerinde zâyi' olmakdan bin üç yüz guruşu kabûl eylemeğe yoldaşlarımı râzı iderim diyü bildirüb vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim taleb eylemeğin Halep hazîînesinde vââki' Mukâbele Defterlerine nazar olundukda, Erzurum kal'asının dört yüz on sekiz nefer mevcûd müstahfızlarının bin on Recec'i ve bin on dört Masar ve Recec ve Reşen ve Lezez ve bin on beş Masar ve Recec ve Reşen ve Lezez ve bin on altı Masar ve Recec mevâcibleri ki cem'an on bir kıs mevâcib olur ki her bir kıstı bin üç yüz guruşdan on dört bin üç yüz guruş ider meblağ-ı mezbûrun üç yüz altmış iki buçuk guruşu mezbûr 'Abdullah kethüdâya harçlık tarîkiyle bin on yedi Muharremi'l-harâmının onuncu gününden teslîm olunub on üç bin dokuz yüz on yedi buçuk guruşları bâkî idüğü mastûr ve mukayyed bulunmağın cedîd mevâcibleri ki bin on altı Reşen'idir Erzurum hazînesinden ber-vechi nakd virilüb ve vech-i meşrûh üzre zikr olunan güzeşte mevâcibleri ki, on üç bin dokuz yüz otuz yedi buçuk guruş ider bin on beş ve bin on altı senesinden zimmetinde kalan bâkîden virüb edâ itmek emr idüb buyurdum ki, hükm-i şerîfim vardukda bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince 'amel idüb dahi mezbûrân müstahfızların vech-i meşrûh üzre cedîd mevâcibleri ki, bin on altı Reşenidir, Erzurum hazînesinden ber-vech-i nakd virilüb zikr olunan güzeşte mevâcibleri ki, on üç bin dokuz yüz otuz yedi buçuk guruş ider, meblağ-ı mezbûru bin on beş

ve bin on altı senesinden zimmetinde kalan bâkîden virüp edâ idüb bir akça ve bir habbelerin alıkomıyasın ve meblağ-ı mezbûru bi't-temâm virüp edâ eyledikten sonra işbu hükm-i şerîfimin zahrına hüccet yazdırub alub hıfz eyliyesin ki, hîn-i muhâsebede ibrâz eyledikde mahallinde mahsûb kılına ve bi'lcümle zikr olunan müstahfızların işbu emr-i celîlü'l-kadrimde ta'yîn ve takdîm olunduğu üzre güzeşte mevâciblerin edâda nev'i-i ta'lîl ve müsâhele eylemekle nice yoldaşlar ile kethüdâların bekletdirüb bu sebeple kal'a hâlî kalub 'inden billahi te'âlâ düşmen tarafından zarar müterettib olmadan be-gâyet hazer eyliysiz. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fî evâsıt-ı(?) şehr-i Muharremi'l-harâm, sene seb'a ve 'aşer ve elf.

Bi-makâm-ı mahrûse-i Halep

(Fermânın arkası)

Mezkûr 'Abdi kethüdâya ve Veli Çavuşa teslîm guruş guruş	300
Piyâle Bey'den teslîm guruş	1.000
Cem'an	1.300
Def'a 'an yed-i Kaya Çelebi guruş	500
Def'a 'an yed-i Kaya Çelebi guruş	500
Def'a 'an yed-i mezbûr guruş	500
Def'a 'an yed-i mezbûr guruş	650
Def'a 'an yed-i mezbûr guruş	100
	3.550
'an yed-i sâhib-i devlet (guruş)	2.456
nakd guruş	6.006
Bahâ-i be-teslîm-i Cebecibaşı	480
Kahve (bir kelime okunamadı)	28
Latif Çelebi'ye teslîm	200
Yûsuf Kethüdâ'ya	100
	6.814
Bey hazretlerinin memhûr tezkeresi virilmişdir	7.123,5

ki ba'dehu hesâblarına mahsûb idesüz.

13.937,5

(İmza)